

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי
הָרַב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וישלח - תשס"א - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פרשת השבוע : וישלח

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"א.

מהלכות הפרשה חלה

מחניים זה גם מלאכי חו"ל

כתוב בתחילת הפרשת בראשית ל"ב, ד' 'וישלח יעקב מלאכים לפניו' ומפרש רש"י ד"ה וישלח : 'מלאכים ממש'.

ביאור הדברים הוא, שיש שני סוגי מלאכים, יש בני אדם שנקראים מלאכים שהם שליחים ויש מלאכים ממש. וגם במלאכים ממש יש שני סוגים, ישנם מלאכים שמלווים לאדם כמו אותם מלאכים שמלווים לאדם בליל שבת ובגמר שלחותם חוזרים למקומם, ויש שנבראים ממעשי הטובים של האדם וממציאותו והם נצמדים אליו ומלווים אותו ללא הרף, כמו שאומר אור החיים הקדוש "כי מלאכיו יצווה לך" - מלשון צוותא.

עין באור החיים פרשת תצוה שמות כ"ז פסוק כ' שכל ת"ח יש בו ניצוץ ממש רבנו ע"ה. ותצוה פירושו 'צוותא', יחד, כמו שאנו אומרים "כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך", הכוונה המלאכים מלווין את האדם כל היום לשומרו בכל דרכיו הגשמיים והרוחניים. ושוב יצוה מלשון צוותא יחד, כי מלאכים שנבראים ממעשי הטובים הם מחוברים לאדם, מה שאין כן מלאכים שבאים לברך או לאמר "יהי רצון שגם בשבת הבאה תהא כן" אם לטוב אם לרע, הם לא מלאכים שנבראו ממעשי הטובים אלא סתם מלאכים שליחים.

וידוע שאנו אומרים בליל שבת 'שלום עליכם' להקביל פניהם של המלאכים שמלווין את האדם מבית הכנסת לביתו כנזכר במסכת שבת דף קי"ט ע"ב. וכבר צווחו קמאי על מה שאנו אומרים 'בצאתכם לשלום' כאילו אנו מגרשים את המלאכים ואומרים להם צאו עיין במצאתי השקל סי' רס"ב מה שכתב בזה, ועיין למחבר"ר שם ס"ק ב' שהביא מערערים על זה שגדול מחק את הקטע בצאתכם, והוא הסביר שאין הכוונה עתה תצאו, אלא בעת שיהא רצונכם לצאת וכו', ועיין באורך בספר עמודי שמים כמובא בשולחן לחם הפנים לר' יעקב רקה ז"ל באורך מעמוד קל"ג-קל"ד שהביא שם נוסח במקום בצאתכם אמר 'שבתכם לשלום', עי"ש ובכל אופן כיום יש עדות שלא אומרים 'בצאתכם' אולם כאמור כולו רבונותא נוסחתם בצאתכם "והעידו שכך מנהג העולם לומר כן". וכשנברא יעקב אבינו בחזרה לארץ ישראל הוא רואה שני מחנות של מלאכים - "מחניים", מלאכי ארץ ישראל ומלאכי חו"ל, והוא רואה את מלאכי חו"ל שממשיכים ללוות אותו ואינם רוצים לעזוב אותו - "ויפגעו בו", ולכאורה, מה להם ללוותו בהגיעו לארץ ישראל? בשלמא כשיצא מהארץ עזבוהו מלאכי ארץ ישראל וקבלו את פניו מלאכי חו"ל, אבל כאן יש 'מחניים' ומה העניין בכך? ועוד, כיצד השתמש יעקב אבינו במלאכים ממש? הפשט שזה פיקוח נפש ממש אם ישלח אנשים ממש לעשו.

מלאכים תקיפים לעשו

ונראה לבאר שיש הבדל בין מלאכי חו"ל לבין מלאכי ארץ ישראל. מלאכי חוץ לארץ הם מלאכים תקיפים ויודעים קטטה מה היא, כמו

שמצאנו שבאו מלאכים לעשו והכוהו ועל אף שהזכיר להם שהוא נכדו של אברהם לא שמעו והמשיכו להכותו, וכן כשאמר להם שהוא בנו של יצחק לא שמעו, ורק באומרו שהוא אחי יעקב עזבוהו. אבל מלאכי ארץ ישראל הם עדינים ורכים. לכן יעקב אבינו ראה ששולחים לו מהשמים את אותם מלאכים התקיפים שילכו לעשו אחיו, ולא מלאכי ארץ ישראל שהם עדינים, הבין שמהם הוא צריך לשלוח ולהשתמש בהם כי הם נבראו ממעשי הטובים.

והיה המחנה הנשאר לפליטה

הפרשה מתארת את ההכנות של יעקב אבינו למפגש עם עשו, הוא מתפלל לה' ואומר "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת" ל"ב, י"א, יעקב אבינו חשש שמא היה בו עוון ביטול תורה, ושמא ביטל מצוות ישוב בארץ ישראל, וכן שמא יגרם החטא או נתלכך בעבירה, עוון ממש ברור לו שלא עשה או נתלכך בחטא בהיותו עם לבן, וכן בהיותו לבד לא בשיבה של שם ועבר, וכן מטעם היותו בחו"ל. והתורה מספרת על האופן בו חילק יעקב אבינו ע"ה את מחנהו לשני מחנות, באומרו "אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה". והסביר רש"י שם "על כורחו כי אלחם בו", ועוד הוסיף רש"י שם פסוק ט', ד"ה והיה : "התקין עצמו לג' דברים : לדורון, לתפילה ולמלחמה. לדורון - ממה ששלח לו, לתפילה ממה שהתפלל, ולמלחמה - והיה המחנה הנשאר לפליטה כי אלחם בו".

אם לא יתפייס ילחם בו מיד!

ומקשים : לכאורה מאי נ"מ, אם יכול להלחם בו, ילחם כבר במחנה האחת ולמה יחכה שיכהו, ואם לא יכול, מהו שיהיה לפליטה? וההסבר הוא, שיעקב אבינו חשב בדעתו שבהתחלה הוא ישלח דורון ויתפלל וילך עמו בדרך של פיוס והסכמים, והבלגה, ואם יראה שהוא לא מקיים הסכמים ומסביר את ההבלגה כחולשה הוא לא ימשיך להבליג אלא מיד יצא למלחמה בכוח התפילה ובכוח ההבטחה ולא ימתין עד שעשו יתחיל להלחם אלא ילחם בו וישאר כל מחנהו לפליטה.

זכות אבות

יעקב אבינו אומר : "ואתה אמרת היטיב איטיב עמך", מפרש רש"י : "היטיב - בזכותך, איטיב - בזכות אבותיך".

יעקב אבינו אומר : רבש"ע! אם אין לי זכויות עדיין יש לי זכות אבות, ולכן אני יכול להלחם עם עשו ולנצח אותו בזכות אבות.

דינים ומנהגים בחנוכה

בחנוכה ישנם דינים וישנם מנהגים. הגמרא במסכת שבת מביאה ניסי חנוכה שטמאו היוונים את כל השמנים ומצאו רק פך קטן וכו', ועל כן קבעו שמונת ימי חנוכה אלו בהלל ובהודאה, ופירש"י באמירת הלל ובאמירת 'על הנסים' בתפילה ובברכת המזון היא מדיני חנוכה ויש בזה חיוב. ואכילת סופגניות ולביבות ומאכלי גבינה הם ממנהגי חנוכה בלבד ואין בזה שום חיוב, וטעם למנהג זה הוא משום שמטוגנים בשמן, ונס חנוכה היה ע"י שמן. וטעם מאכלי חלב כי האכילה יהודית את שר היוונים מאכלי חלב ואח"כ יכלה היתה להרוג אותו עיין מש"ב סי' תר"ע ס"ק י'.

וכבר הזכרנו כמה פעמים בשיעור הלכות חלה, ועתה הלכות "סופגניות".

הפרשת חלה ביום טוב

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

וישלה - תשס"א - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

דין התרה בחלה

ומכאן למד הגמ"י ומובא ברמ"א סי' שכ"ג סעי' א' "ואם חזרה ונתערבה בעיסה ואין מאה ואחד לבטל, אם לא אכל העיסה ישאל לחכם עליה ויתיר לו כנדר דנשאלין על ההקדשות, ויחזור ויטול חלה אחרת". ועיין שם לפ"ת אם אדם עשה שליח להפריש חלה ונתערבה וצריך לישאל לחכם, מי ילך לעשות התרה השליח או המשלח עיין פ"ת סי' של"א ס"ק ו' ששם כותב שמהדין כל אחד מהם יכול להשאל, ועיין שם אם כשפרישים חלה בפעם השניה אם צריך לברך, וכן אם הברכה על ההפרשה הראשונה היא ברכה לבטלה, ועיין לייני הטוב' ח"א סי' ט"ו שהביא מהלק"ט ח"א סי' מ"ח שהבירה הראשונה אינה לבטלה, וכן כתב הרש"ש על הש"ס נדרים דף נ"ט, ובנוגע אם יברך שוב עיין שם האריך והביא סברת הברכ"י יו"ד סי' שכ"ג אות א' שיפריש ללא ברכה, ולדעתו של המחבר זצ"ל יפריש עם ברכה, וטוב להרהר שו"מ בליבו. ועיין שם בחלק ב' מי ישאל האשה או הבעל ונראה שגם כאן מי שיש לו אפשרות ילך לשאל חכם שיתיר לו, ואם האשה תמנה את הבעל לשלוח והוא ימצא כבר שלושה חכמים שכבר יושבים, עדיף.

שיעור בצק להפרשת חלה ומקורו

הגמרא שואלת במסכת פסחים דף מ"ח ע"א ע"ב : "עד כמה שיעור חלה?" באיזה שיעור של בצק ישנו חיוב של הפרשת חלה? ומביא רש"י שם בביאור דברי הגמ' "חמשה רבעים לוגים מהעיר ציפורי. ושיעורו כמו העומר שכתוב 'ראשית עריסותיכם' כמו במדבר" וכו'. ומקור הכמות הוא מהמדבר, וכשרוצים לתרגם לגרמים או לדרהם זה קשה ששונה משקל הקמח והחיטה ממקום למקום.

הרמב"ם עושה חשבון והאריך בו עיין להלכות ביכורים פ"ו הלכה ט"ו, ובשו"ע יו"ד סי' שכ"ד סעי' א', ובבא"ח פרשת צו אות י"ט, וש"ש פרשת שמני אות א', והיוצא מכל השיטות הוא כדלהלן עיין לשיעורי תורה להרב נאה :
הנוהגים כמנהג החזו"א : 1,200 גרם ובלי ברכה.
מנהג ירושלים : 1,666 גרם עם ברכה.
דעת הרב פלאג'י והרב צ"ח והבא"ח : 2,400 גרם עם ברכה.

חלה בסופגניות

חלה בזמן הזה דרבנן. האם סופגניות חייבות בחלה או לא?
הרמב"ם כותב הלכות ביכורים פ"ה הלכה א' : "מצוות עשה להפריש תרומה מן העיסה לכהן שנאמר : 'ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה'. וראשית זו אין לה שיעור מן התורה, אפילו הפריש כשעורה פטר את העיסה". "ומדברי סופרים שמפרישים אחד מעשרים וארבע מן העיסה" ה"ב. "אין חייבים בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד שנאמר 'באכלכם מלחם הארץ', ובזמן שכל ישראל שם שנאמר 'בבואכם' - ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם, לפיכך חלה בזמן הזה אפי' בימי עזרא בארץ ישראל אינה אלא מדבריהם, כמו שביארנו בתרומה" ועיין לרדב"ז שם שבחלה גם הראב"ד מודה לרמב"ם, ועיין לרמב"ם הלכות תרומות פרק א' הלכה כ"ו וראב"ד שם, וכ"מ שם, ורדב"ז שם, וכן נפסקה הלכה בשו"ע יו"ד שכ"ב סעי' ב'. ועיין לרמב"ם ביכורים פרק ו' הלכה ד' "עיסה של מעשר שני בירושלים ועיסת שביעית וכו' חייבין בחלה" אע"פ ששורפין את החלה. ועיין בכורות י"ב, ועיין לכס"מ ולרדב"ז שם מה החידוש בעניין חלה. וטעם ההיתר הוא כמו שאמרה שם הגמרא "לדורותיכם" כתיב.

והנה פשט המנהג בחנוכה, ללוש ולטון סופגניות ולפעמים בכמות בצק המחויב בחלה, השאלה היא האם בצק שמיועד לטיגון ובליטתו רכב מחויב בחלה או לא? וכן מה הדין אם בליטתו עבה?

הגמרא בפסחים מ"ו ע"ב, המשנה שם שואלת : "כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט?" חלה ניתנת לכהן, אך חלה שנטמאה אינה ראויה לאכילת כהן, ואם כן אינו יכול לאפותה בתנור עד שתישרף שאינה אוכל נפש והיא מוקצה, ואינו יכול להשאירה עד מוצאי יו"ט שיחמיץ הבצק רש"י שם ד"ה כיצד, וגם לשורפה או להאכילה לכלבים אסור שאין שורפין קדשים ביו"ט ובתו"ט מביא שאסור להאכילה לכלבים גם לא ביו"ט.

"רבי אליעזר אומר : לא יקרא לה שם עד שתאפה" כלומר, קודם יגמור לאפותה ורק אח"כ יקרא לה שם 'חלה'. כשמתחיל לאפות יכול לחשוב שמכל מצה יפריש חלק לחלה, ובסוף יצרף את כל המצות לסל ויפריש מצה אחת על כולם.

רבי יהודה בן בתירא אומר : שלא יאפה אותה קודם הפרשה, אלא יפריש וישים במים קרים שלא תחמיץ. אמר רבי יהושע : לא זהו חמץ שמוזהרים עליו בבל יראה ובבל ימצא, אלא מפרישתה ומניחתה עד לערב ואם החמיצה, החמיצה.

ופירש רש"י : דוקא שלך אי אתה רואה, וזה אינו שלך וגם לא של חברך כל עוד לא בא לידי הכהן, א"כ זה תרומה לה' ושייך לגבוה ויש מחלוקת בין רמב"ן לרמב"ם אם הפרשה ונתינה היא מצווה א' או שתי מצוות, ועיין בסה"צ סימן קל"ג ולרמב"ן שם, ועיין להגר"א בסי' של"א ס"ק קי"ג, קי"ד שהביא מכמה גמרות שגם כהן חייב להפריש חלה והיא לעצמו.

טובת הנאה ממון או לא ממון

ומבאר הגמרא שמחלוקת ר"א ור"י תלויה בשאלה האם טובת הנאה ממון או לא. כגון : אם בת ישראל נשואה לכהן ויש לה בן והוא כהן מאביו, ורוצה סבו ישראל לעזור לנכדו בן בתו, אומר לישראל אחר שהפריש חלה, מאחר ואתה יכול לתת את החלה לכל כהן שאתה רוצה, אני אתן לך סכום מועט כדי שתתן את החלה שהפרשת לבן בת.

לדעת ר"א : אותו הנאת ממון מועטת חשובה ממון, ומאחר וזה עדיין ברשותו אע"פ שהפריש אותה לחלה ואסורה עליו, הנאה מועטת נקראת בעלות ועובר על 'בל יראה' וכו'.

לדעת ר' יהושע : הנאה זו לא חשובה ממון ולהחיל עליו חובת ביעור כאילו שזה שלו, התורה אמרה תרומה לה' זה שייך לה' ולא לבעל החלה, ואע"פ שהחלה בידו זה כאילו פיקדון שיתן לכהן, כל עוד לא מסר לכהן אין שייכות לכהן ולא נקרא כאילו הכהן הפקידו בידו.

אח"כ אומרת הגמרא : שאלביא דכו"ע בין ר"א ובין ר"י טובת הנאה זה לא ממון, ועדיין היא לא ברשותו והחלה ממון גבוה בטרם ניתנה לכהן. ומחלוקתם מהו דין 'הואיל', היינו לדעת ר"א מאחר ויכול אדם להתיר נדר ואפי' של הקדש אם יש לו טעם מיוחד, כי מאחר והאדם במאמר פיו קבע שזו חלה וכן בעניין הקדש יכול להתיר את מאמר פיו עיין רש"י שם ד"ה לא ולפיכך תיהפך חלה זו לממונו כי תהיה חולין הואיל ויכול להתיר.

ולדעת ר"י לא אומרים הואיל, כי עתה בפועל היא חלה ולא שייכת לו אלא לגבוה ועיין שם בתוס' ד"ה הואיל וכתבו התוס' שם בדיבור השני שמתחיל הואיל שכל עוד החלה בידו או כסף הצדקה בידו וטרם מסר לכהן או לגזבר, יכול לעשות התרה ואם מסר אינו יכול.

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

וישאל - תשס"א - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מודי דחייב בחלה אפי' עיי משקה דהא חיוב חלה הוי משעת גלגול" וכו'.
כותב עיי בד"מ משם המרדכי: בעניין הפרשת חלה מן הלוקשים אטריות, לדעת הש"ך משם דרכי משה והמרדכי: עיסה שעושים ממנה לוקשים או פשטידה - חייבת בחלה, ויש חולקים עיין לפי"ת שם ס"ק א' משם הש"ך שיפריש בלי ברכה.

וכן פוסק הבא"ח שמיני אות ד': "העושה עיסה כדי לבשלה או לטגנה - מפרישים ממנה חלה בלא ברכה. ואם רוצים לאפות קצת ממנה מפרישים ממנה עם ברכה".
וע"כ, אשה העושה בצק עבה לסופגניות לדעת ר"ת י"א חייבת להפריש עם ברכה, אחרים חולקים עליו. ולפיכך, תפריש על בצק הסופגניות אם יש שיעור קמח כדלעיל בלי ברכה.
אח"כ כתב הבא"ח: "הלש עיסה בחלב בלבד טוב שתוסיף קצת מים", אחרת מפרישה בלי ברכה.

אדם שלש בצק רק עם ביצים חייב בחלה, כפי שאומר השו"ע ס"י שכ"ט סעי' ט': "עיסה שנילושה במי פירות אפילו בלא שום מים חייבת בחלה". ויש להזהר שלא ללוש במי פירות שאינם משבעה משקין, אלא א"כ יערב עמהם אחד משבעה משקים שם סעי' י'.

מהדין כל דבר שנוגע באחד משבעת המשקים, י"ד שח"ט ד"ם יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים, מכשיר לקבל טומאה. ולפיכך אין ללוש בצק רק עם מי ביצים או מיץ תפוזים נקי וצריך לערב בהם מעט מים, ואם לש והפריש חלה יש להשאירה עד שתתיבש ממש ואח"כ לשורפה או לעטוף בשתי עטיפות ולזרוק לאשפה. ויפריש את החלה ללא ברכה, ואם החיטה לתותה זה נקרא כבר מוכשר לקבל טומאה עיין לבה"ט ס"ק ז' ח', ולפי"ת ס"ק ג' ד'.

אם מטגנים את הסופגניות בשמן זית, לא בשמן רגיל או בחמאה או עוגות שנקראות 'דובשניות' שמעליהם יש דבש האם צריך ליטול ידיו או לא? אם הדבש יבש לא חייב ליטול ידיו, אם מטוגנות בשמן זית או בחמאה לפני שנוגע בסופגניה צריך ליטול ידיו בלי ברכה יברך מזונות ויאכל, כי שמן זית מכשיר לקבל טומאה וע"כ צריך ליטול ידיים לפני כן עיין שו"ע ס"י קנ"ח סעי' ד', ולמשי"ב שם ס"ק י"ד ט"ו, ולכה"ח ס"ק ל"ב ל"ה.

סופגניות שיש בתוכם ריבה - ברכת 'מזונות' פטורת גם את הריבה. יש למוכרים לסמן את הסופגניות אם יש בהם חלב שהאנשים לא יטעו עיין לשו"ע יו"ד ס"י צ"ז ולחוננים עליו.

בשולי עכו"ם בסופגניות. אומר הבא"ח בפרשת חוקת אות ט"ו: "סופגנין של גויים שבלילתן רכה ונאפה על ידי משקה, לאו נהמא הוא ואסורים משום בישולי עכו"ם, ועיין בפרי חדש ושיורי ברכה, וכן הזלבי"ה או זנגול"ה אסור משום בישולי עכו"ם והמתיר אותה הוא משום דלא סיימוה קמי למעשה שלה כי באמת אין הפרש בינה לסופגנין".

ואם גוי לוקח את הבצק ומטגן אותו בשמן, הסופגנין, השמן והכלי אסורים, וצריכים מאד להזהר בזה. וברב פעלים מביא תשובה באיזה אופן אם בדיעבד מותר או אסור, ועיין שהאריז בזה ר"פ ח"ג יו"ד ס"י ט'.

ועיין בספר תול"ש ס"י ק"ל שגם בזמן הזה ששורפין את החלה יש להפריש חלה מן היפה. ועיין לשו"ע ס"י שכ"ב סעי' ה' שלדעת הרמ"א מפרישים בזמן הזה חלה בשיעור כזית. ולדעת השו"ע מפריש כל שהוא, וכן פסק בבא"ח פרשת שמיני אות ג', ועיין שם

קמח חו"ל שנילוש בארץ

אין מחלוקת בין ר"ע לר' ישמעאל מה דינו של קמח הבא מחו"ל היום רוב הקמח מחיטת חו"ל ונילוש בארץ שחייב בחלה. והמחלוקת היא בקמח של הארץ שנילוש בחו"ל, ר"י: מחייב, ור"ע: פוטר, וכן הלכה עיין לרמב"ם שם פ"ה הלכה ו'.

יש מי שאומר: שעל קמח חו"ל הבא לארץ יש חיוב הפרשת חלה מדרבנן. ונ"מ אם ישנה מאפיה שאופים בה מחיטת הארץ וגם מקמח של חו"ל, אינם יכולים להפריש מקמח חו"ל על עיסת הארץ ולכן צריכים להפריש מכל בצק בפ"ע עיין מהרי"ט אלגאזי הלכות חלה אות ב'.

ויש אומרים שכששורפים את החלה עושים לה היסק בפ"ע, וקודם לאפיה משליכים לתנור עיין לשו"ע ס"י שכ"ב סעי' ה' בסופו. כיום סומכים על דעת ה'זבחי צדק' שתאמר האשה מה שנשרף, חלה, ומה שנבלע במגש הוא לא חלה.

כשמפרישים חלה טוב שהאשה תתנה או אפי' תחשוב שחלה זו תפטור גם את הקמח שהאשה מפזרת על שולחן העריכה הנדבק בעיסה ומתערב בה עיין לשו"ע יו"ד ס"י שכ"ז סעי' ב', ולכה"ח הלכות שבת ס"י רמ"ב ס"ק כ"ה משם שה"מ כי יש מי שאומר רק אם מתערב בבצק שיעור קמח החייב בחלה, אבל אם מעט קמח מתערב אין צורך להתנות. וי"א שאין נ"מ.

וע"כ טוב שהאשה שמפרישה תעשה תנאי, וכלשון השו"ע: "וכן אם מתנה שתחול החלה אף על הקמח שיתערב אח"כ בשעת עריכה, וטוב ללמד לנשים להתנות כן". והוסיף שם הרמ"א: "אם יש לחוש שיתערבו שיעור חלה אח"כ". אולם מדברי כה"ח משמע אפי' אין בקמח שמתערב בעריכה שיעור לחלה, וטוב להחמיר.

נוסח הברכה בהפרשת חלה

דעת השו"ע שם ס"י שכ"ח סעי' א': "בשעה שיפריש חלה יברך בא"ה אלוקינו מלך העולם להפריש תרומה".
דעת הרמ"א: 'בא"ה אלוקינו מלך העולם להפריש חלה'.
דעת רש"י ב"ח שם ובה"ט ס"ק א': "נוהגים כאן לומר להפריש תרומה חלה".

אומר הבא"ח שנה ראשונה פרשת צו אות י"ט: נהגו אבותינו ואבות אבותינו לומר בהיפוך "להפריש חלה תרומה", ואם אמר אדם 'חלה תרומה' או 'תרומה חלה' או חלה או תרומה, יצא ידי חובה. והטעם הוא מהפסוק: "באכלכם לחם תפרישו תרומה לה'" - התורה קראה לזה תרומה, אנו קוראים לזה חלה עיין לטור שם ולא"ר החיים עמוד 202.

בענין הסופגניות אומר השו"ע ס"י שכ"ט סעי' א': "הסופגנין דהיינו, רכין העשוין כספוג וכו' פטורין מן החלה" וכמו שאמר רש"י לעיל בדף ל"ז הסופגנין העשוין כספוג שלשים עיסתן רכה מאד, ועיין באר הגולה אות ב' שכך הבין מרש"י שחוזר גם על הסופגנין.

וממשיך השו"ע שם סעי' ג': "עיסה שבללתה עבה וגללה על דעת לבשלה או לטגנה או לעשותה סופגנין וכו' ועשה כן - פטורה".

ובתוספות במסכת פסחים ל"ז ע"ב ד"ה דכולי עלמא אומר ר"ת: אם אדם לגלג עיסה עבה אפילו שאח"כ עשה ממנה סופגנין ובישל אותם או טיגנם - חייב להפריש חלה. וכלשונו, "דדוקא בבלילתו רכה פליגי ר"י ור"ל דר"י סובר אפייטו באלפס עושהו לחם וחייב בחלה. ור"ל סובר אין עושהו לחם ופטור. אבל בלילתו עבה דכו"ע

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וישלח - תשס"א - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

אין שום איסור בעשיית מלאכה בשום זמן, וכלשונו: "דאיכא למימר שכיין שאין בו צד סרך איסור לית לן בה".

אומר הבא"ח שם כ"ז: אם האיש או האשה לא יעבדו כל היום הבטלה מביאה לידי שעמום והשעמום מביא לידי חטא, ועל כן אין לאסור עשיית מלאכה כל היום, ומי שנהגה יום א' ויום ח' תמשיך. הטעם לכך שנשים לא עושות מלאכה בעת שהנרות דולקות. אומר הב"י: כדי שיהא ניכר להן שאסור להשתמש לאורם. אומר כה"ח: זה מדבר בנרות של בית הכנסת ועד חצות הלילה עיין שם ס"ק ח' משם המג"א ויש חולקים וסוברים נרות שבבית שם ומשי"ב ס"ק ד'. וטוב שאשה תאמר פעם שמקבלת על עצמה לא לעשות כל מלאכה בעוד הנרות דולקים חצי שעה, שאם לא כן תצטרך להמתין עד שהנרות שבבית יכבו ואפי' לאחר זמן רב מההדלקה.

האם יש איסור עשיית מלאכה גם לגברים

המש"ב אומר: ה"ה לאנשים שלא יעבדו בעת שהנרות דולקים במקום שנהגו שם ס"ק ג'. אומר הרב חיד"א ע"ה: לא מצינו שאסור לאנשים לעבוד בזמן שהנרות דולקות. וכתב כה"ח שם ס"ק ו' שנשים מאחר והנס נעשה על ידם, מתמירים.

בספר 'ידי חיים' של הרב הבא"ח ע"ה כתב: אבל הלבוש הוסיף טעם אחר שלא יסיחו דעתם מזכר הנס עושים לפחות אותה שעה כמו הי"ט ועיין כה"ח שם ס"ק ז' ויש עוד טעם שמה יכבה האור שבבית ותבא להשתמש באור החנוכה, שם. שואל הרב שם בעמוד קכ"א: אך לכל הטעמים קשה לי למה רק הנשים ולא אנשים האם הנשים אינם צריכים לזכור את הנס?

והוא עונה: ונראה לי שהדלקת הנרות היא מלאכת הנשים, וכאן לקחו זאת מן האשה ומסורה לגברים. אמרו הנשים מכיון שנרות אנו צריכות להדליק אנו נעשה דבר תוספת וחידוש בהדלקת נרות חנוכה לכבד בשב ואל תעשה במניעת מלאכה ולהודיע שגם לנו יש חלק ושייכות במצווה כמו האנשים אע"פ שלא הדליקו בעצמן את הנרות. ואח"כ הביא עוד טעם לפי הסוד שיש כאן ענין של המלכות וכו'. ועל קושיית הב"י על הטור ועיין למחבר שם ס"ק ג' שהביא קושית מר וקציעה על הב"י ודחה את הקושיה, והביא ראיה "קצת" מירושלמי מקום שנהגו שנשים שאינם עושות מלאכה כל מוצאי שבת זה לא מנהג אלא עד 'דחסל סדרא' משמע שאין להחמיר יותר בענין מלאכה.

וכתב עוד, שכל חודש כסלו מסוגל לנסים ונפלאות, ואנו צריכים להיות כלי ראוי לקבלתם.

ויה"ר שהקב"ה יעשה עמנו נסים ונפלאות, לישועתך קיויתי ה', ונזכה לממשלתו של הקב"ה בעגלא ובזמן קריב, אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

וברכ"י ובמחב"ר שם שלדעת האר"י הקדוש גם כיום יש להפריש אחד ממ"ח מהעיסה. וכתב הברכ"י שלא ראה ולא שמע שעושים כן. אולם הוסיף הבא"ח שם שטוב פעם בשנה שהאיש יפריש חלה אחד ממ"ח ויעשה זאת לפני יוה"כ.

ויש מחלוקת בין הפוסקים אם חייב לקרא לה שם. לדעת הראב"ד הלכות ביכורים פ"ו הלכה י"א: שצריך לקרא לה שם, וי"א: שבעת שמברך הרי כאילו קרא לה שם, וי"א: בכלל אין צורך בקריאת שם. וכתב הבא"ח פרשת צו אות כ"א יאמר בפיו 'הרי זו חלה' אחר הברכה 'וואע"פ שיש רבים הסוברים שאין צורך בזה עיין ב"י סי' שכ"ח עכ"ל מאחר ויש סוברים שצריך מאי הפסד יש באמירת ג' תיבות אלו למעבד אליבא דכו"ע". ועי"כ טוב לומר 'הרי זה חלה', ואם לא אמר קיים מצוות הפרשת חלה.

טעם הדלקת הנרות בליל כ"ה

שואלים: כשגברו בית חשמונאי ונצחום באיזה יום זה היה? הרמב"ם אומר: "וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בכ"ה בחודש כסלו היה, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש וכו' מפני זה תקנו חכמים באותו הדור שיהיו שמונת ימים אלו שתחילתם בכ"ה בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקים בהם נרות על פתחי הבתים" וכו'. אומר ה'פרי חדש' והברכ"י והמחזיק ברכה בס"י תר"ע: אם החשמונאים נכנסו ביום כ"ה בכסלו ונצחו את היוונים, ז"ל אנו צריכים להדליק נרות בליל כ"ו כי בליל כ"ה לא היה שום נס, וא"כ מדוע אנו מדליקים כבר בליל כ"ה? ועונים: זה בשביל הניצחון.

אומר הרב ברכ"י: שהרמב"ם סובר שחייבים להדליק נרות בבית המקדש בלילה וגם ביום, והם נכנסו ביום וראו שכל השמן טמא וכשמצאו את פך השמן הדליקו אותו ולכן קבעו שבליל כ"ה כבר יתחילו נרות החנוכה.

אומר הרב החיד"א עוד פירוש: הרמב"ם אומר 'בכ"ה בחודש היה' הוא ולא אומר מתי היה בלילה או ביום, וזה היה בליל כ"ה.

איסור עשיית מלאכה בעוד הנרות דולקים

במסכת שבת כתוב דף כ"א ע"ב: ששכנסו היוונים להיכל וטמאו את כל השמנים, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד שמן וכו' ונעשה נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעו ועשאו ימים טובים בהלל ובהודאה.

אומר רש"י: "הכי גרסינן, ועשאו ימים טובים בהלל ובהודאה, לא שאסורים במלאכה אלא לקרות הלל ולומר כל הנסים בהודאה". אומר הטור סי' תר"ע: "ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד הנרות דולקות ואין להקל להן", וכן נפסק בשו"ע.

וממשיך הטור: "וגם יש מקומות שנוהגים איסור שלא לעשות מלאכה בכל היום, ואין להקל להם משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם". "צריכות הנשים להזהר שלא לעשות מלאכה בעת הנרות דולקות כי כך קבלו עליהם מזמן קדמון. וראוי שהנשים לא יעשו כיבוס ומעשה מחט ביום ראשון וביום אחרון של חנוכה".

אומר הב"י: ומה שאמר הטור שאין להקל להם לא מוכרח, דברים שנהגו באיסור אם גוזרים הא אטו הא, אם יש שעה שאסור במלאכה אז מוסיפים עליהם עוד תוספת ועל זה נהגו, אבל בחנוכה

